

AKILLI FÖY

7. SINIF

TÜRKÇE ÇALIŞMA FÖYLERİ

FASİKÜL FASİKÜL

Akıllı Tahta İçerik Platformu

■ Süper Konu Anlatım

■ Süper Etkinlik

■ Kazanım Kavrama Testi

■ Beceri Temelli Sorular

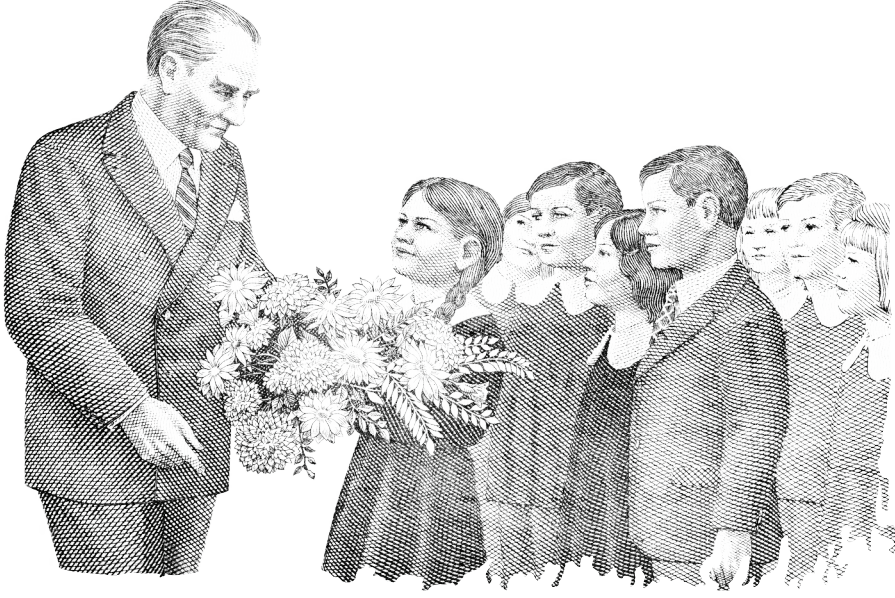
GERÇEK
BAŞARI

7. SINIF - TÜRKÇE

AKILLI FÖY

Yazar	Murat KIRMIZI, Murat Ersin KORKUT
Genel Yayın Yönetmeni	Yakup YILMAZ
Editör	Emin DURAKCIGİL
Görsel Yönetmen	Feray MELEMEZ
Kapak Tasarımı	Gözde ÖZÜDOĞRU
Dizgi	Mert Oğuz COŞKUN
ISBN	978-625-7437-00-4
Gerçek Başarı Yayınları	Caferağa Mah. Neşet Ömer Sok. Aydın İş Merkezi No:4 Kat: 4 34710 Kadıköy / İstanbul / Türkiye
Web-E-Posta	gercekbasariyayinlari.com - info@gercekbasariyayinlari.com
Telefon-	0(216) 232 23 53
Baskı	Afşar Medya Matbaacılık San. ve Tic. A.Ş. Ostim Os. Mah. 1424 Sk. No: 8/2
Matbaa Sertifika No	47645

GERÇEK
BAŞARI

SÖZÜMÜZ VAR

GERÇEK BAŞARI Eğitim Yayınları Grubu olarak Türkiye'nin gençlerine verilmiş BİR SÖZÜMÜZ VAR...

Geleceğe güvenle bakabilmek adına hayallerinize koştüğunuz bu yolda, kaliteli bir eğitim yayıncılığı anlayışıyla, deneyimiyle ve yüreğimizi koyduğumuz eğitimciliğimizle, bizler hep yanınızda olacağız.

Temel hedefimiz, sizlere sunduğumuz kaliteli yayın içeriklerimizle beraber, teknolojinin de tüm olanaklarını kullanarak eğitim yayıncılığının en güvenilir markası olmak. Hedefimiz doğrultusunda, branşının uzmanı olan eğitimcilerimizle merkezi sınavlara hazırlanan gençlerimize yol gösteren, onların bu süreçte ihtiyaç duyacakları tüm alanlara destek olan yayınlarımızı büyük bir özenle hazırladık ve siz değerli öğrencilerimize sunmaktan onur duyuyoruz. Hayallerinize giden bu yolda attığınız her adımda yanınızdayız, beraberiz...

GERÇEK BAŞARI için, hep birlikte güvenli ve hedefe ulaşabileceğimiz bir öğrenme yolculuğuna çıkıyoruz.

HEPİNİZ DAVETLİSİNİZ...

GERÇEK BAŞARI EĞİTİM YAYINLARI

EMİN DURAKCIĞİL

İÇİNDEKİLER

ÜNİTE - 1

Sözcükte Anlam

5

ÜNİTE - 2

Cümlede Anlam

33

ÜNİTE - 3

Parçada Anlam

62

ÜNİTE - 4

Fiil (Eylem)

89

ÜNİTE - 5

Fiil Yapısı

107

ÜNİTE - 6

Ek Fiil

117

ÜNİTE - 7

Zarf (Belirteç)

129

ÜNİTE - 8

Yazım Kuralları

143

ÜNİTE - 9

Noktalama İşaretleri

169

ÜNİTE - 10

Metin Türleri ve Söz Sanatları

193

ÜNİTE - 11

Anlatım Bozuklukları

225

ÜNİTE - 12

Sözel Mantık - Görsel Okuma ve Yorumlama

238

GERÇEK
BAŞARI

ÜNİTE
1

TÜRKÇE

Sözcükte Anlam

NOT

Her sözcükte çok anlamlılık özelliği yoktur. Örneğin “**Su üstünde yüzen, insan ve yük taşımaya yarayan büyük taşıt**” anlamındaki “**gemi**” sözcüğü başka bir anlamda kullanılmaz.

UYARI

Bir sözcüğün mecaz anlamda kullanılıp kullanılmadığını anlamak için, sözcüğün yeni anlamının gerçekte olup olamayacağı düşünülmelidir.

- Yeni sınıftaki arkadaşlarından pek çok huy kaptı.

“Kapmak” sözcüğünün gerçek anlamı “Birdenbire yakalayarak, çekerek almak”tır. Oysa bu cümlede “kapmak” sözcüğü gerçek anlamının dışında “Geçmek” anlamına gelecek şekilde kullanılmış ve mecaz anlam oluşturmuştur. Zira gerçekte birinin huyunun yakalanarak, çekerek alınması söz konusu değildir.

Sözcük, dilin en küçük anlatım birimidir. Dilimiz sözcüklere yüklenen anlamlar açısından oldukça güçlü ve zengin bir dildir. Sözcüklerin bazıları tek başlarına bir anlam taşıırken bazıları ise cümle içinde kullanıldıklarında anlam kazanırlar.

ÇOK ANLAMLILIK

Türkçenin anlam zenginliğinin bir göstergesi olan çok anlamlılık, sözcüklerin birden çok anlamda kullanılmasıdır.

“**Uyumak**” sözcüğü birden fazla anlam taşır.

- Akşam yattığım gibi **uyumuşum**. (Uyku durumunda olmak)
- Hasta **uyuyunca** ameliyata alınacak. (ilaç etkisiyle ağrı duymayacak kadar derin uykuya dalmak)
- Toprağı ekip biçtik ve **uyumaya** bıraktık. (işlem görmemek, durgun kalmak, el sürmemek)
- Okuma-yazma bilsem her şeyden anlardım da **uyumazdım**. (Çevresindeki olayları fark etmemek, görmemek)

“**Atmak**” sözcüğü birden fazla anlam taşır.

- Komşunun çocukları bahçedeki kuyuya taş **atıyorlar**. (Fırlatmak)
- Sıcaklar bastırınca ceketleri **attık**. (Çıkarmak)
- Mahkemeyi dört ay sonraya **attılar**. (Ertelemek)
- Dosyaları elektronik posta adresine **atmış**. (Göndermek)
- Hazır araba varken şu eşyaları eve **atalım**. (Bir yerden başka bir yere taşımak)

1. Gerçek (Temel) Anlam

Bir kelimenin herkesçe bilinen ilk ve en yaygın anlamına ve bu anlamla bağlantılı olan şekil, görev, renk bakımından benzerlik ilgisi kurularak kullanılan anlamına gerçek anlam denir.

ÖRNEK

- Bahar alerjisi sebebiyle sürekli gözleri kaşınırdı.
- Boynuna sıcak bir havlu sardı.
- İki direk arasındaki tel çok gergindi.
- Kuru çamaşırları ipten topladı.
- Sıcakta terlediği için alnını elinin tersiyle sildi.

2. Mecaz Anlam

Bir sözcüğün herhangi bir ilgi gözetilmeden, gerçek anlamından tamamen uzaklaşarak kazandığı yeni anlama mecaz anlam denir.

- Patronun **gözüne girebilmek** için tüm hafta mesai yaptım.
- **Soğuk** bir karşılama töreni düzenlediler.
- Onun **çizdiği** yol bu ulus için vazgeçilmez bir ışıktır.
- Onun **acı** sözleri canımı çok acıttı.
- Yazarın **kuru** anlatımını gençler hiç beğenmedi.
- Rakip takımı sahadan **silmiştik**.

NOT

Organ adları, insan dışındaki varlıklar için kullanıldığında kelime gerçek anlamını korur.

- Dişlerimizi günde en az iki defa fırçalamalıyız. (Gerçek anlam)
- Bu dişliler paslanmış acilen değiştirmemiz gerekli. (Gerçek anlam)

3. Terim Anlam

Bir bilim, sanat, meslek dalıyla veya bir konu ile ilgili özel ve belirli bir kavramı karşılayan sözcüklere terim anlam denir. Terim anlamlı kelimeler, gerçek anlamlı kelimelerdir. Anlamları kesindir ve kişiden kişiye değişmez. Terimler, günlük yaşama girdiklerinde terim olma özelliklerini yitirir.

ÖRNEK

- Seda, **notaları** öğrenmek için haftada iki gün kursa gidiyor. (Müzik terimi)
- Bugün Türkçe dersinde **cümlenin öğelerini** işledik. (Dil bilgisi terimi)
- Ameliyatta **narkozu** fazla verdikleri için çok zor uyandı. (Tıp terimi)
- Bu üçgenin tepe **açısı** 45 derecedir. (Geometri terimi)
- Dünyanın en geniş **platosu**, Tibet Platosu'dur. (Coğrafya terimi)
- Bu gece bir **ay** tutulması görülecek. (Gök bilimi terimi)

NOT

Atasözlerinin ve deyimlerin genellikle mecazlı sözcüklerden oluştuğu unutulmalıdır.

- Ayaklarına kara sular inmek
- Keskin sirke küpüne zarar

NOT

Sözcüklerin terim anlamlı olup olmadıklarını anlamak için sözcüğün cümle içindeki kullanımına bakmak gerekir. Söz gelimi "Annem perdeleri yıkadı." cümlesinde "perde" sözcüğü gerçek anlamında kullanılmışken "Oyunun ikinci perdesi çok etkileyiciydi." cümlesinde tiyatroya ait bir terim olarak kullanılıp terim anlamlı olma özelliği göstermiştir.

Aşağıda tabloda verilen sözcüklerin eş anlamlarını karşılarına yazınız.

 Zirve	
 Birey	
 Lider	
 İcat	
 Hikâye	
 Hisse	
 Eser	
 Sonbahar	
 Nasihat	
 Şart	

KELİMELER ARASI ANLAM İLİŞKİLERİ

Eş Anımlı (Anlamdaş) Kelimeler

Yazılışları farklı olmasına karşın anlamca birbirinin aynı olan, zihinde aynı kavramı çağrıştıran farklı kelimelere eş anlamlı (anlamdaş) kelimeler denir.

Etraf → Çevre	Dil → Lisan
Barış → Sulh	Model → Örnek
Özgün → Orijinal	Yüzyıl → Asır
Bellek → Hafıza	Cümle → Tümce
Varsıl → Zengin	Macera → Serüven
Olanak → İmkân	Görev → Vazife

Uyarı

Eş anlamlı kelimeler, aynı anlama gelen, birbirlerini birebir karşılayabilen ve birbirlerinin yerine kullanılabilen kelimelerdir. Bazı durumlarda anlamdaş yani eş anlamlı kelimeler, birbirinin yerini tutamaz. Söz gelimi “Ne kara talihimiz varmış.” cümlesinde “kara” sözcüğü “Kötü” anlamında yani mecaz anlamına gelecek şekilde kullanıldığından yerine “siyah” sözcüğü getirilemez. Bu örnekte de görüldüğü gibi bir kelimenin anlamdaşının cümle içinde onun yerine kullanılabilmesi ancak sözcüklerin aynı anlam ilişkisine sahip olduğu durumlarda mümkün olabilir.

Türkçemizdeki eş anlamlılık ilişkisi, dilimize girmiş yabancı sözcüklerle yakından ilgilidir. Çünkü genellikle eş anlamlı sözcüklerden biri Türkçe diğeri yabancı kökenlidir.

ÖRNEK

Yanıt → Cevap
Konuk → Misafir
Gökyüzü → Sema
Önem → Ehemmiyet

Karşıt (Zıt) Anlamlı Kelimeler

Anlam bakımından birbirinin tersi olan, birbiriyle çelişen sözcüklere **karşıt (zıt) sözcükler** denir.

Güzel → Çirkin	Dolu → Boş
Uzun → Kısa	Genç → İhtiyar
Üretici → Tüketici	Dost → Düşman
Dert → Derman	Gece → Gündüz

Yakın Anlamlı Kelimeler

Eş anlamlı gibi görünmelerine rağmen aralarında çok az anlam farkı bulunan sözcüklere yakın anlamlı sözcükler denir. Bu sözcükler birbirinin yerini tam olarak tutamayan sözcüklerdir.

ÖRNEK

Tavşan dağa **küsmüş** dağın haberi yokmuş.

Benim hakkımda böyle konuştuğun için sana **gücendim**.

Haberi duyunca **sevinçten** havalara uçtu.

Öğretmenimiz, "**Mutluluk** her bireyin hakkıdır." derdi.

Hava **serin**, içeride mi otursak?

Soğuk bir limonata istedi canım.

Beril, ona bağırdığım için bana **darılmış**.

Mustafa, maçta pas atmadık diye bize **küsmüş**.

Bu etkinlik tüm **stresimizi** aldı.

Maçta bir anda **gerginlik** yaşandı.

Teyzem hediyemi **kargoladı**.

Eşyaları bugün nakliye ile **gönderdik**.

NOT

Karşıt anlamla olumsuz anlam birbirine karıştırılmamalıdır.

► Oturmak

Oturmamak → olumsuz anlamı

Kalmak → karşıt anlamı

► İnmek

İnmemek → olumsuz anlamı

Çıkmak → karşıt anlamı

NOT

Sözcüklerin birbiriyle zıt anlamlı olup olmadığını anlamak için cümledeki anlamlarına bakmak gerekir. Örneğin "Böyle basit insanlarla zor işler başarmayı hayal etmemelisin." cümlesindeki "basit ve zor" sözcükleri zıt anlamlı değildir. Çünkü bu cümlede "basit" sözcüğü "Bilgi ve görgüsü sınırlı olan, bayağı, görgüsüz" anlamında kullanılmışken "zor" sözcüğü "Sıkıntı veya güçlükle yapılan" anlamında kullanılmıştır. Dolayısıyla bu sözcükler bu cümlede birbirleriyle zıt anlamlı olma özelliği göstermemektedir.

NOT

Eş seslilik (Sesteşlik) özelliği kelimelerin yalnızca gerçek anlamlarında aranır. Örneğin “ Onda hiç yüz yok ki.” cümlesinde kullanılan yüz kelimesi “Utanma” anlamına gelecek şekilde mecaz anlamıyla kullanılmıştır. “ Yüzündeki ben sana çok yakışıyor.” cümlesinde ise “yüz” kelimesi “Başta, alın, göz, burun, ağız, yanak ve çenenin bulunduğu ön bölüm, sima, çehre” anlamına gelecek şekilde gerçek anlamıyla kullanılmıştır. Dolayısıyla bu cümlelerdeki kelimeler anlamları farklı yazılışları aynı olsa da cümle içinde biri gerçek, biri mecaz anlamıyla kullanılmış olmalarından dolayı birbirleriyle sesteş değildir.

NOT

Türkçede düzeltme işareti (^) olan bir sözcükle, düzeltme işareti olmayan bir sözcük yazılışları aynı olmadığı için birbiriyle eş sesli (sesteş) olamaz. Örneğin “Yâr senin için bütün çilem.” cümlesinde “” kullanılan “Sevgili” anlamındaki “yâr ile “Önümüzde dipsiz bir yar var.” cümlesindeki “Uçurum” anlamında kullanılan “yar” kelimesi yazılışları aynı olmadığı için sesteş değildir.

Eş Sesli (Sesteş) Kelimeler

Yazılışları ve okunuşları aynı, anlamları farklı olan sözcüklere **eş sesli (sesteş) sözcükler** denir.

Aşağıda, bazı eş sesli kelimelerin anlamları verilmiştir:

Kaz: Perde ayaklılardan, uzun, beyaz veya gri boyunlu, suda ve karada yaşayan, uçan, yabani veya evcil kuş

Kaz (Kazmak): Herhangi bir araçla toprağı açmak, oymak

Ben: Çoğu doğuştan, tende bulunan ufak, koyu renkli leke veya kabartı

Ben: Teklik birinci kişiyi gösteren söz

Koca: Bir kadının evlenmiş olduğu erkek, eş

Koca: Büyük, geniş

Sayıli: Herhangi bir sayısı olan

Sayıli: Az görülen, önemli

Kurum: Ocak bacalarında biriken veya çevrede savrulan kalın is

Kurum: Evlilik, aile, ortaklık, mülkiyet gibi köklü bir yapıyı içeren, genellikle devletle ilişkisi olan yapı veya birlik

Diz: Kaval, baldır ve uyluk kemiklerinin birleştiğı yer.

Diz (Dizmek): Yan yana, arka arkaya ya da üst üste sıralamak

ÖRNEK

- **Çayı** demledim, içer misin?
Köyün ortasından akan **çayın** sesi beni dinlendiriyor.
- **Ben** hafta sonu yapılacak olan pikniğe katılamayacağım.
Yüzündeki **ben** sana çok yakışıyor.
- **Kara** gözlerindeki ışığı görebiliyorum.
Bir aylık deniz yolculuğı sonunda nihayet **karaya** ayak bastık.

SOMUT VE SOYUT ANLAMLI KELİMELER

Somut Anlamlı Kelimeler

Duyu organlarımız yardımıyla algılayabildiğimiz varlıkları karşılayan sözcüklere **somut** anlamli sözcükler denir.

Kitap, ağaç, okul, sıra, koku, ses, bulut, rüzgâr, ışık gibi kavramları karşılayan kelimeler, temel anlamlarıyla kullanıldıklarında somut anlamli kelimelerdir.

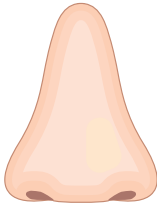
Görme

Tatma

Dokunma

Koku Alma

Duyma

Soyut Anlamli Kelimeler

Varlığını duyularımızla algılayamadığımız ancak var olduğunu akıl yoluyla kabul ettiğimiz kavramları karşılayan sözcüklere **soyut** anlamli sözcük denir.

Sevgi, iyilik, mutluluk, rüya, bunalım, nefret, özgürlük, özlem, hayal gibi kelimeler soyut anlamli kelimelerdir.

Somut anlamli sözcüklerle soyut anlamli sözcükler arasında doğrudan bir ilişki yoktur. Ancak aktarmaların temeli sayılan “somutlaştırma” olayında somut-soyut ilişkisi kurulmaktadır.

NOT

Bazı kelimelerin somut ya da soyut olup olmadığı cümlede kazandığı anlama bağlıdır.

- **İnce** düşünceniz için size çok teşekkür ederim.
(Soyut Anlam)
- **İnce** belli bardakta bir çay içelim dedik.
(Somut anlam)

NOT

Somut anlamli bir kelime, yapım eki olarak soyut anlam; soyut anlamli bir kelime de yapım eki olarak somut anlam kazanabilir:

- Sana **insanlık** yaptığımı pişman etme beni.
(Soyut Anlam)
- Tarladaki **korkuluk**, kargaları uzaklaştırıyordu.
(Somut Anlam)

NOT

Genel anlamlı sözcükler benzerlerinin tümünü içine alır.

NOT

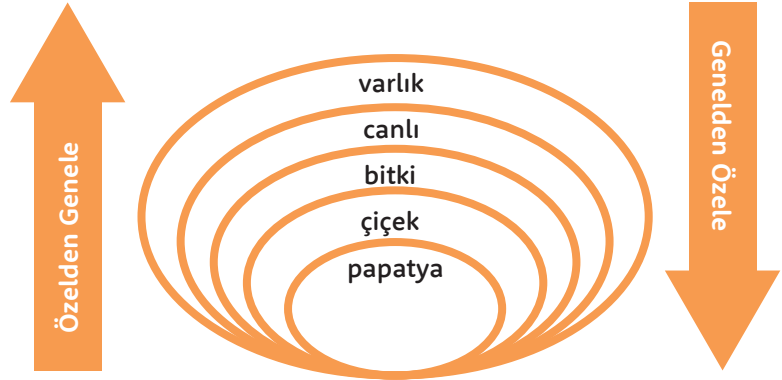
Bazı kelimeler cümledeki kullanımlarına göre genel ya da özel anlamli olabilir. Bu durum kelimenin kapsamına göre değişiklik gösterir. Örneğin “Kuşumuz yeni yeni konuşmaya başladı.” cümlesinde “kuş” sözcüğü özel anlamli olarak kullanılmışken “Kuşlar uzak ülkelere göç eder.” cümlesinde “kuş” sözcüğü genel anlamli olarak kullanılmıştır.

NOT

Bazı cümlelerde cümle içinde kullanılan kelimeler arasında genelden özele ya da özelden genele bir ilişki söz konusu olabilir. Söz gelimi “Âşık Veysel en büyük halk ozanlardan biridir.” cümlesinde “Âşık Veysel” özel, “halk ozanı” genel anlamlidir. Çünkü Âşık Veysel, halk ozanlarından bir tanesidir. Dolayısıyla bu cümlede kullanım önceliğine göre “Âşık Veysel” ve “halk ozanı” ifadeleri arasında özelden genele bir ilişki söz konusudur.

GENEL – ÖZEL ANLAMLI KELİMELER

Bir sözcük, bir türün tamamı için kullanılmışsa “genel anlamli”, o türün yalnızca bir veya birkaç örneğini karşılamak için kullanılmışsa “özel anlamli” olur.

ÖRNEK

- ▶ “Ülke” sözcüğü genel anlamli, “Türkiye” sözcüğü özel anlamli olur.
- ▶ “Hayvan” sözcüğü genel anlamli, “Köpek” sözcüğü özel anlamli olur.
- ▶ “Çiçek” sözcüğü genel anlamli, “Gül” sözcüğü özel anlamli olur.
- ▶ “Giysi” sözcüğü genel anlamli, “Elbise” sözcüğü özel anlamli olur.
- ▶ “Canlı, varlık, insan, erkek” sözcükleri genelden özele sıralanmıştır.
- ▶ “İlçe, şehir, bölge, ülke” sözcükleri özelden genele sıralanmıştır.

KELİME GRUPLARINDA ANLAM

1. İkilemeler

Cümlede anlatım gücünü artırmak ve anlamı pekiştirmek amacıyla aynı kelimenin tekrarlanması, anlamları birbirine yakın, karşıt olan veya sesleri birbirini andıran kelimelerin yan yana kullanılması ile oluşan söz gruplarına **ikileme** denir.

Karşıt anlamlı sözcüklerle oluşan ikilemeler:	İleri geri, büyük küçük, er geç, inişli çıkışlı, aşağı yukarı, irili ufaklı...
Yakın anlamlı sözcüklerle oluşan ikilemeler:	Eş dost, gizili saklı, doğru dürüst, yalan yanlış...
Aynı sözcüğün tekrarıyla oluşan ikilemeler:	Uslu uslu, iri iri, yavaş yavaş, hızlı hızlı, yeni yeni...
Eş anlamlı sözcüklerle oluşan ikilemeler:	Güçlü kuvvetli, deli divane, ses seda...
Yansıma kelimelerle oluşan ikilemeler:	Şırl şırl, vızır vızır, tıkr tıkr, horul horul...
Biri anlamlı biri anlamsız kelimelerle oluşan ikilemeler:	Yırtık pırtık, eski püskü, konu komşu...
Her ikisi de anlamsız kelimelerle oluşan ikilemeler:	Abur cubur, abuk sabuk, ıvır zıvır...

Not

- İkilemeler kalıplaşmış oldukları için aralarına noktalama işareti konulmaz.

Evde **ıvır zıvır** ne varsa hepsini çöpe attık.

Akşam akşam nereden çıktı bu iş.

Not

İkilemeler isim, sıfat ve zarf göreviyle kullanılabilir.

Adamın **malı mülkü** kalmadı. (isim)

Sizinle **iyi kötü** günlerimiz oldu. (sıfat)

Bu soğukta **yertsiz yurtsuz** kaldılar. (zarf)

Aşağıdaki ikilemelerin kuruluş çeşitlerini altlarına yazınız.

ağır ağır

düşer kalkar

efter püfter

eski püskü

bakar bakmaz

yırtık pırtık

BİLGİ

Bazı deyimler ve açıklamaları:

Ah almak: Zulmettiği kişinin bedduasını almak

Ağırlığını koymak: Kimliğini ve kişiliğini kabul ettirmek

Açığa çıkarmak: Bir durumu fark ederek aydınlatmak

Aba altından sopa göstermek: Birini dolaylı (imalı) bir biçimde tehdit etmek

Ağzı kulaklarına varmak: Çok sevinmek

YANSIMALAR

Yansıma kelimeler doğadaki seslerin taklit edilmesiyle oluşan kelimelerdir. Bu kelimeler anlatıma güç katar. Yansımalarla ses ve anlam iç içedir. Anlam sese dayalı olduğu için çoğu dilde benzerlik gösterir.

- Bir arı etrafımda **vızır vızır** dolaşıyordu.
- **Horultu**su herkesi rahatsız etti.
- Onu birden karşımda görünce kalbim **küt küt** atmaya başladı.
- Kuzu **meleye meleye** yanımıza koştu.
- Yavru köpek sürekli **hav**lıyordu.

2. DEYİMLER

Anlatıma güç kazandırmak için kullanılan, en az iki sözcükten oluşan ve birtakım özel durumları ifade eden kalıplaşmış sözlere **deyim** denir.

Deyimlerin Biçim Özellikleri

Deyimler, atasözleri gibi eskilere dayanan ve dilden dile aktararak günümüze ulaşan söz kalıplarıdır. Kalıplaşmış oldukları için de herhangi bir değişiklik yapılamaz, kelimelerin yeri değiştirilemez, eş anlamlıları kullanılamaz.

1. Sözcük öbeği durumunda olanlar

- Dayak arsız
- Püf noktası
- Eli maşalı

2. Cümle durumunda olanlar

- Atı alan Üsküdar'ı geçti.
- İğne atsan yere düşmez.
- Çoğu gitti azı kaldı.
- Armut piş ağzıma düş.

3. Bir mastarla sona erenler

Deyimlerin en yaygın şeklidir. Bu deyimler çekime girdiklerinde bir cümle kurar, bu nedenle cümle biçimindeki deyimlerden sayılabilir.

- Canı burnundan gelmek
- Kulak misafiri olmak
- Mumla aramak
- Havanda su dövmek

Deyimlerin Özellikleri

► Deyimler genelde mecaz anlamlıdır:

Başı çatlamak (Başı çok ağrımak)

Damarına basmak (Birini duyarlı olduğu bir konuda kızdırmak)

Çenesi düşmek (Yerli yersiz konuşup gevezelik etmek)

Küplere binmek (Çok öfkelenmek)

► Deyimler cümle içinde şahsa ve zamana göre çekimlenebilir:

Konuşulanlara kulak misafiri oldum.

Konuşulanlara kulak misafiri olduk.

Konuşulanlara kulak misafiri oldular.

► Bazı deyimler yakın veya aynı anlamdır:

Ağzı kulaklarına varmak – Havalara uçmak

Başı dara düşmek – Sıkıntı çekmek

Yarayı tazelemek – Yarasını deşmek

► Bazı deyimler zıt anlamlıdır:

Göze girmek – Gözden düşmek

Etekleri zil çalmak – Ciğeri sızlamak

Burnunu sokmak – Etliye sütlüye karışmamak

► Bazı deyimler bir duyguyu ifade eder:

Canı burnuna gelmek

Gözleri fal taşı gibi açılmak

Küplere binmek

BİLİNMESİ GEREKEN DEYİMLER

Ayak yapmak: Birini aldatmak, kandırmak için dalavere çevirmek

Aklına yatmak: Doğru olduğunu kabul etmek

Başı çatlamak: Başı çok ağrımak

Başı kazan gibi olmak: Başında çok ağrı ve uğultulu bir sersemlik olmak

Başına iş çıkarmak: İstenilmeyen veya uğraştırıcı bir işe yol açmak

Başı dara düşmek: Sıkıntıya girmek

Başını taştan taşa vurmak: Çaresiz kalarak çok pişman olmak

Beynini kemirmek: Rahatsızlık vermek, huzurunu kaçırmak

Biçilmiş kaftan: Bütünü ile uygun, elverişli (iş)

Bir arpa boyu yol gitmek: Önemsiz denecek kadar az ilerleme sağlamak

Bir eli yağda bir eli balda: Zenginlik, bolluk içinde yaşamak

Burnundan getirmek: Yaptığına pişman etmek

Burnu büyümek: Kibirlenmek, büyüklenmek

Burnunu sokmak: Gerekmeden her işe karışmak

Can atmak: Şiddetle arzu etmek, çok istemek

Canına okumak: Berbat ve perişan etmek

Can ciğer kuzu sarması: İçli dışlı, candan, pek içten

Cebinden çıkarmak: Birinden çok üstün olmak

Cesaretini kırmak: Yürekliliğini gidermek, korkutmak

Ciğeri sızlamak: Çok acımak, çok üzölmek

Çiçeęi burnunda: Yeni olmak

Çantada keklik: Ele geçirilmesi, elde edilmesi kolay olan

Çoğu gitti azı kaldı: yapılmakta olan işin en önemli, en güç bölümü bitti; az ve önemsiz bölümü kaldı

Damarına basar gibi: Birini, duyarlı olduğu bir konuda kızdırmak

Damdan düşer gibi: Birdenbire ve yersiz olarak

Daldan dala konmak: Sık sık iş, konu veya düşünce değiştirmek

Devede kulak: Çok az, önemsiz

Diken üstünde durmak: Bir yerde tedirginlik duymak

Dizlerinin baęı çözülmek: Korkudan ayakta durma gücü kalmamak

Dize gelmek: Baş eğmek, boyun eğmek

Dişini sıkmak: Darlığa, sıkıntıya dayanmak, katlanmak

Dut yemiş bülbüle dönmek: Neşe ve konuşkanlığını yitirmek, susmak

El ayak çekilmek: Ortalıkta hiç kimse kalmamak, ıssızlaşıp sessizleşmek

Eli ayağına dolaşmak: Şaşırmak, telaşlanmak

Eşek sudan gelinceye kadar dövmek: Bir kimseyi uzunca bir zaman iyice dövmek

Etekleri zil çalmak: Çok sevinmek

Eşiğini aşındırmak: İşini yaptırmak için birinin yanına çok gidip gelmek

Etle tırnak gibi: Birbirlerine candan bağlı, sıkı ilişkili

Eli ekmek tutmak: Geçimini kendi emeęiyle sağlayacak duruma gelmek

Fikir yürötmek: Bir konu üzerine düşüncesini söylemek

Foyası meydana çıkmak: Bir olay dolayısıyla bir kimsenin kötü niteliği ortaya çıkmak

Gönül vermek: Sevgi ile bağlanmak

Göz önüne getirmek: Düşünerek biçim vermek, nasıl olacağını düşünmek

Göğsü kabarmak: Övünç duymak, kıvanmak, iftihar etmek

Göz boyamak: Kandırmak, yanıltmak, gösterişle aldatmak

Göz atmak: Kısa bir süre, fazla dikkat etmeden bakıvermek

Gözü ısırmak: Bir kimseyi tanıyacak gibi olmak

Gölge düşürmek: Bir şeyin değerini veya ününü azaltacak işler yapmak

Hapı yutmak: Kötü duruma düşmek

Havanda su dövmek: Boşuna uğraşmak

Hem suçlu hem güçlü: Gerçek suçlu kendi olduğu hâlde başkalarını suçlayan

Hevesini almak: İsteddiği, imrendiği şeyi elde ederek ona doymak

İsmi var, cismi yok: Sadece adı ağızlarda dolaşan, kendisi ortada bulunmayan

İğne atsan yere düşmez: Çok kalabalık

İpliği pazara çıkmak: Kötü nitelik ve suçları ortaya çıkmak

İnce eleyip sık dokumak: Titizlik göstermek, bir şeyi en ince ayrıntılarına kadar araştırmak, gözden geçirmek

İşi yokuşa sürmek: Herhangi bir konuda güçlük çıkarmak

Kanı kaynamak: Coşkun ve kıpırdak olmak

Kulak kabartmak: Belli etmemeye çalışarak dinlemek

Kulak kesilmek: Büyük bir dikkatle dinlemek

Kulakları paslanmak: Uzun zamandır müzik dinlememiş olmak

ETKİNLİKLER

A

Aşağıdaki cümlelerde bulunan boşlukları uygun şekilde dolduralım.

1

Yazılışları aynı, anlamları farklı olan sözcüklere - - - - - denir.

2

Sözcüklerin herkes tarafından bilinen anlamına - - - - - anlam denir.

3

İkilemelerin arasına herhangi bir - - - - - konmaz.

4

“İmkân-olanak, çağrı-davet, yaşlı-ihtiyar” sözcükleri - - - - - anlamlı sözcüklerdir.

5

“Açı, üçgen, kare” geometride kullanılan - - - - - anlamlı sözcüklerdir.

B

Aşağıdaki altı çizili sözcüklerin hangi anlamda kullanıldığını (gerçek, mecaz) örnekteki gibi yazalım.

1	Mahalledeki <u>boş</u> ev dün tutulmuş.	Gerçek Anlam
2	Küçük çocuk çok <u>tatlı</u> ydı.	
3	Karşıdaki fırından <u>sıcak</u> ekmek almaya gitti.	
4	Biraz sakinleştikten sonra <u>yumuşak</u> bir bakışla kafasını kaldırdı.	
5	Herkes yolun kenarına <u>toplanmış</u> , el kol hareketleriyle birbirine bağıyordu.	
6	Gözümdeki <u>perde</u> kalktı, artık kime inanacağımı biliyorum.	
7	Annemin yaptığı <u>tatlı</u> çok güzel olmuş.	
8	Eleştirilerinde çok <u>sert</u> sözler kullanıyor.	
9	Herkes <u>sıcak</u> davranışları sebebiyle onu severdi.	
10	Çok güzel kapkara <u>gözleri</u> vardı.	
11	Babası konuşurken <u>boş</u> gözlerle ona bakıyordu.	
12	Çok <u>renkli</u> bir kişiliğe sahipti.	
13	Yeni alınan <u>perdeler</u> odanın rengine uymadı.	

ETKİNLİKLER

C

Aşağıda verilen sözcükleri “soyut, somut” inceleyip uygun yerlere “X” işareti koyalım.

Sözcükler	Somut	Soyut
İyilik		
Çiçek		
Neşe		
Kalemlik		
Rüzgâr		
Umut		
Ses		
Toprak		
Güneş		
Işık		
Huzur		
Sevgi		
Yağmur		
Duvar		
Fedakârlık		
Özlem		
Saksı		

D

“Çevirmek” sözcüğü aşağıdaki cümlelerde kaç değişik anlamda kullanılmıştır? Cümlelerdeki anlamlarını altlarına yazalım.

Soruya başını çevirmeden cevap verdi.

Sesi açmak için radyonun düğmesini çevirdi.

Fatih, kitabının yapraklarını çeviriyordu.

Şirketi devraldığından beri bütün işleri o çeviriyor.

CEVAP

ETKİNLİKLER

E

Aşağıdaki cümlelerde ikilemelerin altlarını çizelim. İkilemelerin hangi yolla oluştuğunu altındaki boşluğa yazalım.

1

Her şeye mırın kırın etme.

2

Günden güne zayıfladı.

3

Parkta yavaş yavaş yürüyordu.

4

Tenceredeki su fokur fokur kaynıyordu

5

Sağlık sıhhat nasıl?

6

Burayı yer yurt edindik kendimize.

7

Yalan yanlış bilgilerle kafası karıştı.

8

Gide gele yolu ezberlemişti.

9

Mahalleden apar topar taşındılar.

10

Arabalar vızır vızır geçiyor.

ETKİNLİKLER

F

Aşağıdaki cümlelerde eş anlamlı sözcüklerin altlarını çizelim.

1

Bu acemi genç, toyluğunu henüz üstünden atamamış gibi görünüyordu.

2

Ağaçtaki kırmızı elmalar gibi al aldı yanakları.

3

Macera romanlarını sever, yeni serüvenlerle karşılaşmayı umardı.

4

Neşeli, sağlıklı, şen bir görünüşü vardı.

5

Cevabını bilmediği soruları yanıtlamadan geçti.

6

Bu yaşananlar hafızalarda yer edecek, belleklerden silinmeyecekti.

7

Genç müzisyen becerilerini kullanmış, yeteneğini son çalışmasına yansıtmıştı.

G

Aşağıda altı çizili verilen sestek sözcükleri farklı anlamlarıyla birer cümlede kullanalım.

1

1. Yüzündeki ben sana çok yakışıyor.

2

2. Çiftlikte gördüğüm sevimli at çok hızlı koşuyordu.

3

3. Çayın kenarındaki ormanda ailece piknik yaptık.

4

4. Yolcular yatın üzerinde keyifle denizi izliyordu.

5

5. Kırlarda dolaşmak, koşmak istiyordu.

ETKİNLİKLER

H

Aşağıdaki deyimlerden aynı anlama gelenleri eşleştirelim.

Kılı kırk yarmak

İş işten geçmek

Çam devirmek

Senli benli olmak

Göz atmak

İnce eleyip sık dokumak

Ok yaydan çıkmak

Daldan dala atlamak

Burnu havada olmak

Göz gezdirmek

İçli dışlı olmak

Ödö kopmak

Maymun iştahlı olmak

Burnu Kaf Dağı'nda

Yüreği ağzına gelmek

Pot kırmak

I

Aşağıda verilen deyimlerin anlamlarını bularak deyimleri cümle içinde kullanınız.

yerin dibine geçmek

Anlam:

Cümle:

pot kırmak

Anlam:

Cümle:

ocağına düşmek

Anlam:

Cümle:

açık kapı bırakmak

Anlam:

Cümle:

dil uzatmak

Anlam:

Cümle:

1.

“Mustafa Kemal Atatürk’ün her çalışmasında yanında olan, gösterdiği hedefleri en iyi biçimde duyuran Anadolu Ajansının tarihi, Türkiye Cumhuriyeti tarihi ve Atatürk adı ile adeta özdeştir.”

Aşağıdakilerden hangisinde cümlede altı çizili sözcük ile aynı anlama gelen bir sözcük kullanılmıştır?

- A) Bu özgün davranışları herkesin ilgisini çekmişti
- B) Yazılarında kendine has işaretleri vardır.
- C) Anlaşılır bir yazı, temiz bir üslupla yazılır.
- D) Başarı için çalışmak ve zekâ eşittir.

2.

Genellikle gerçek anlamından uzaklaşmış birden çok sözcükten oluşan, bir kavramı ya da durumu karşılayan kalıplaşmış sözcük gruplarına “deyim” denir. Deyimler, az sözle çok şey ifade eder. Bu sayede anlatılmak istenen şeyler kısa bir şekilde birkaç sözcükle aktarılabilir. Anlamalarına uygun kullanılırlarsa anlatıma canlılık katarlar. Deyimler kalıplaşmış sözlerdir, kelimelerin yerleri değiştirilemez ve aynı anlama bile gelse yerine başka bir sözcük getirilemez.

Aşağıdaki cümlelerin hangisinde deyimlerin genel özelliklerine uymayan bir kullanım vardır?

- A) Öğretmenimin söylediklerine kulak kabartıp dikkatle dinledim.
- B) Yaptığı hatayı anlayınca kafasını taştan taşla vurdu.
- C) Havlayan köpeği görünce etekleri tutuştu.
- D) Bu maç bizim için çantada keklik olduğu için kolay kazandık

3. “Ondan bu kadar ağır sözler duymayı beklemiyordum.” cümlesindeki “ağır” sözcüğünün anlam bakımından özdeşi aşağıdaki cümlelerin hangisinde kullanılmıştır?

- A) Evdeki ağır eşyaları yerinden oynatmak zordu.
- B) Denizcilik tarihinin en ağır sorumluluklarından birini üzerine alıyordu.
- C) Adam ağır adımlarla gelip masanın başına geçiyor.
- D) Evin sofasına girer girmez kendisini ağır bir duman karşıladı.

4.

- I. Açılmış, kapalı olmayan
- II. Aralığı çok
- III. Gizliliği olmayan, olduğu gibi görünen
- IV. Çalışır durumda olan

Aşağıdaki cümlelerin hangisinde “dönmek” sözcüğü numaralanmış anlamları dışında bir cümlede kullanılmıştır?

- A) Açık pencereden, pastırma yazının mavi ışıkları girmektedir.
- B) Açık adımlarla aştı dağın ardına.
- C) Açık sarı saçlı, zayıf bir kadın keman çalıyordu.
- D) Bazı dükkânları açık olan caddeden sola saptılar.

5.

Cümlede anlamı pekiştirmek, güçlendirmek, anlatımı daha çekici hale getirmek için aynı sözcüğün, eş, yakın, karşıt anlamlı veya sesleri birbirini çağrıştıran sözcüklerin yan yana kullanılmasıyla oluşturulan sözcük grubuna “**ikileme**” denir. Eski püskü, uzun uzun, şırıl şırıl, hayal meyal, abur cubur vb.

Aşağıdaki cümlelerde kullanılan ikilemelerin hangisi oluşturuluşları bakımından farklıdır?

- A) Balkonda serin serin oturmanın keyfi başkadır.
- B) Kardeşinin eğri büğrü yürümesine sinirlenmişti.
- C) Okulun ufak tefek hizmetlisi çok çalışkan biriydi.
- D) Mahalleli cümbür cemaat düğüne gidiyordu.

6. Aşağıdakilerin hangisinde “görmek” sözcüğü yay araç içerisinde verilen anlamıyla kullanılmamıştır?

- (A) Türk iradesinin ne demek olduğunu da sen göreceksin. (anlamak, kavramak)
- (B) Bugün müdürü göreceğim (yanına gidip konuşmak)
- (C) Nereye gitsek resmî makamlar kadar halkın da rağbetini görürdük. (tanık olmak)
- (D) Bu ülke çok savaş gördü. (Yüzü bir yöne doğru olmak, bakmak)

7.

- I. Birkaç gün evvel yağan yağmur sıcaklığı kırmamış.
- II. Kabuk bağlamış yara ve çiziklerin kaldırılması icap etmez.
- III. Aletler; uzun denemelerin, ince hesapların sonunda üretiliyor.
- IV. Koca kitabı bir haftada hatmedip yuttuğu olurdu.

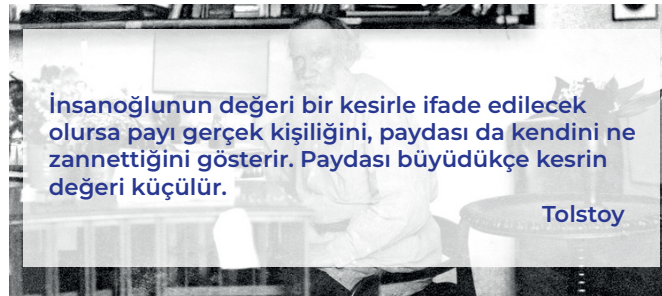
Yukarıdaki altı çizili sözcüklerden hangisi gerçek anlamda kullanılmıştır?

- A) kırmamış B) çiziklerin C) ince D) yuttuğu

8. “yanık” kelimesi aşağıdaki cümlelerin hangisinde mecaz anlamda kullanılmıştır?

- A) Kaynar su dökülen elinde ağır yanık oluştu.
- B) Mahallenin en güzel kızına gençliğinden beri yanıktı.
- C) Önümüzdeki günlerde yanık bir evin badanasını yapacağız.
- D) Güneş yanıklarına karşı koruyucu krem sürmelisin.

9.

Yukarıdaki metinden asıl anlatılmak istenen aşağıdakilerden hangisidir?

- A) İnsanoğlunun değeri kesirle ifade edilebilir.
- B) Önemli olan kendinizi ne zannettiğinizdir.
- C) Kibir, insanın değerini azaltır.
- D) İnsana verilen değer zamanla küçülebilir.

10.

- Ayaklarına kara su inmek
- Ayıbını yüzüne vurmak
- Eline yüzüne bulaştırmak

Verilen deyimler aşağıdaki anlamlardan hangisini karşılıamaz?

- A) Karşısındakini kızdıracak söz söylemek
- B) Birinin kusurunu söylemek
- C) Çok yorulmak
- D) Bir işi gerektiği gibi yapamamak

11.

1	İki bin lira saydı, bana bir küpe aldı	Ödemek, peşin vermek
2	Bundan önce verdiğimi saymıyor musun?	Hesaba katmak, dikkate almak
3	Onun yaptıklarını sayarak bitiremedi.	Gibi görmek, kabul etmek
4	Oyunu kaybettiğimizi saymak ne kazandıracak bize?	Varsaymak, tutmak, farz etmek

“Saymak” sözcüğü yukarıda numaralandırılmış cümlelerin hangisinde karşısında verilen anlama uygun olarak kullanılmamıştır?

A) 4

B) 3

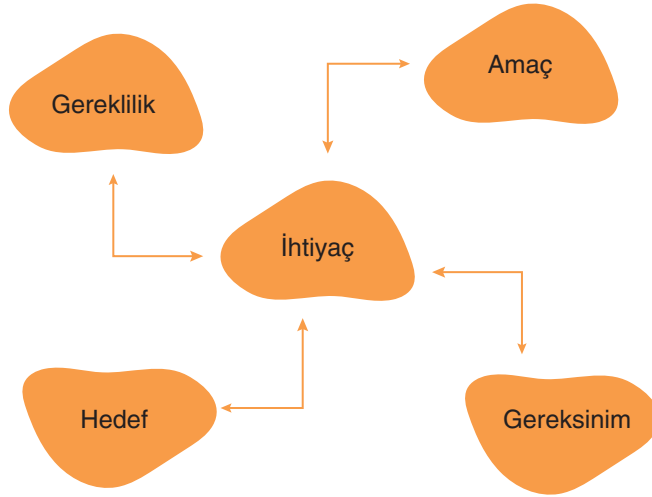
C) 2

D) 1

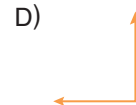
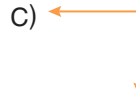
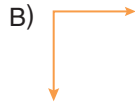
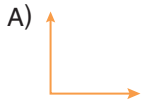
12. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde deyim anlamına uygun kullanılmamıştır?

- A) Öğretmenimin söylediklerine kulak kabartıp dikkatle dinledim.
- B) Ağzında bakla ıslanmaz, çok iyi sır saklardı.
- C) Havlayan köpeği görünce etekleri tutuştu.
- D) Bu maç bizim için çantada keklik olduğu için kolay kazandık.

1.

Yukarıda verilen "ihtiyaç" kelimesi eş anlamlısı ile eşleştirildiğinde ortaya çıkacak şekil aşağıdakilerden hangisidir?

2. I. Annem: "Doğrunun eni ve yüksekliği yoktur." dedi.
 II. Ayşe'ye bu olaya farklı açıdan bakmasını söyledim.
 III. Perde o kadar büyüktü ki bütün duvarı kaplamıştı.
 IV. Gazlar bulunduğu kabı tamamen doldururlar.

Yukarıdaki cümlelerden içinde terim anlam bulunanları , bulunmayanları şekilleri gösterecek olursak sıralama nasıl olur?

3. Tabloda verilen seçeneklerin hangisinde "bulmak" sözcüğünün anlamı doğru gösterilmiştir?

CÜMLELER		ANLAMI	
1	Bu işte de umduğunu bulmadı.	Seçmek	a
2	Kurumuş yaprağı sayfaların arasında bulamadım.	Hatırlamak	b
3	Yaptıklarıyla ettiğini buldu.	Başarmak	c
4	Babasını yıllar sonra buldu.	Kavuşmak	d

A) 1-c

B) 2-b

C) 3-a

D) 4-d

4. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde “sıcak” sözcüğü diğerlerinden farklı bir anlamda kullanılmıştır?

- A) Bacağıma sıcak süt dökülünce canım yandı.
- B) Eskişehir’in sokaklarında sıcak sular akar.
- C) Fikirlerimizi sıcak karşılaması bizi son derece memnun etti.
- D) Sıcak havalarda dondurma yemek bizi ferahlatır.

5. I. Soğuk savaş dönemi sona erdi.

II. Annem keskin bir bıçak aldı.

III. Plato akarsular tarafından yarılmış
yüksek düzlüklerdir.

IV. Ona olan duygularını sonunda açabildi.

Soyut Anlam

Mecaz Anlam

Terim Anlam

Gerçek Anlam

Yukarıda altı çizili olarak verilen sözcükler anlamlarına göre eşleştirildiğine sıralama nasıl olur?

A)

B)

C)

D)

6.

1	Sonra hani bir gemimiz batmıştı.	Bir sıvının üstündeyken içine gömülmek
2	Ayağına yolda diken batmıştı	Saplanmak
3	İçeriye batmış gözleri kadına dikilmişti	Hoşa gitmeyen bir duruma uğramak
4	Bazı kimselere para batar, sarf edecek yer ararlar	Tedirgin etmemesi gereken şeyler tedirgin etmek

“Batmak” sözcüğü yukarıda numaralandırılmış cümlelerin hangisinde karşısında verilen anlama uygun olarak kullanılmamıştır?

A) 4

B) 3

C) 2

D) 1

7.

Çocuklar, bu söylediklerimi defterinize yazınız.

Yukarıda verilen cümledeki boşluğa aşağıdaki seçeneklerden hangisi gelirse cümleye “detaylı olarak” anlamı kazandırılır?

A) gelişigüzel

B) yüzeysel olarak

C) önemli yerlerini alarak

D) en ince ayrıntısına kadar

8.

- I. Kriz kitap dünyasını da vurdu.
- II. Kolumu duvara vurmuştum.
- III. Duvara boya, tahtaya cila vurdular.
- IV. Sosyal medya yalnız kültür kodlarımızı değil, dilimizi de vuruyor.
- V. Sonunda kızı kurtarıp ayıyı vurmuşlar.

Yukarıdaki cümlelerde “vurmak” sözcüğü kaç değişik anlamda kullanılmıştır?

A) 5

B) 4

C) 3

D) 2

9.

“Moda rüzgârı ortalığı kasıp kavuruyor. Bu rüzgâr bir süre daha devam edecek gibi görünüyor.”

Hacivat’ın cümlesindeki sözcüklerden hangisi gerçek anlamıyla kullanılmamıştır?

A) Moda

B) Bir süre

C) Görünüyor

D) Kavuruyo